Anayasa Mahkemesi 1. B., B. 2014/3941 T. 5.10.2017

T.C. Anayasa Mahkemesi - Birinci Bölüm
Esas No.: 2014/3941
Karar tarihi: 05.10.2017
Belgeyi Lexpera'da Görüntüle

Bireysel Başvuru Kararları

Özgür DUMAN

KUDDİS BÜYÜKAKILLI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KUDDİS BÜYÜKAKILLIBAŞVURUSU

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Özgür DUMAN

Başvurucu : Kuddis BÜYÜKAKILLI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yaşlılık aylığının başvurucunun üniversitede çalışmaya başlaması üzerine kesilmesi ve ödenen yaşlılık aylıklarının da faiziyle birlikte geri istenilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu kimya mühendisi olup 1973-2001 yılları arasında özel sektörde çeşitli kuruluşlarda çalışmıştır. Başvurucunun yaşlılık aylığı tahsis talebini değerlendiren Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından (SGK) başvurucuya 1/11/1998 tarihinden itibaren yaşlılık aylığı tahsis edilmiştir.

9. Başvurucu 27/11/2001 tarihinde Mersin Üniversitesi Tarsus Meslek Yüksekokulunda (Üniversite)sözleşmeli öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. Başvurucunun yaşlılık aylığı almaya başladıktan sonra tekrar çalışmaya başladığı dönemde SGK tarafından başvurucuya yaşlılık aylığı ödenmesine devam edilmiştir.

10. 1/1/2005 tarihinde yürürlüğe giren 28/12/2004 tarihli ve 5277 sayılı 2005 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun 25. maddesinin (f) fıkrasının ikinci paragrafıyla herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik veya yaşlılık aylığı alanların, kanunda sayılan kamu kurum ve kuruluşlarında herhangi bir kadro, pozisyon veya görevde çalışmaları durumunda emeklilik veya yaşlılık aylıklarının kesilmesini zorunlu kılan yasal düzenleme yapılmıştır.

11. Söz konusu düzenlemenin bütçe kanunuyla ilgisinin bulunmadığı gerekçesiyle iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine itiraz yoluna başvurulması üzerine Anayasa Mahkemesince henüz iptal istemi hakkında bir karar verilmeden 21/4/2005 tarihli ve 5335 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 29. maddesiyle ilgili düzenleme yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak yürürlükten kaldırılan düzenlemede yer alanhükümler aynı Kanun'un 30. maddesinde yeniden düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesince sonradan verilen 28/12/2005 tarihli ve E.2005/146, K.2005/105 sayılı kararla, kanun koyucu tarafından yürürlükten kaldırılan 5277 sayılı Kanun'un 25. maddesinin ilgili kısmı, bütçe kanunuyla düzenlenmesi yasak olan konuları içerdiği gerekçesiyle iptal edilmiştir.

12. 5335 sayılı Kanun'un ilgili düzenlemeyi içeren 30. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarının Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptali için tekrar Anayasa Mahkemesine başvurulmuş, ancak Anayasa Mahkemesinin 3/4/2007 tarihli ve E.2005/52, K.2007/35 sayılı kararıyla düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olmadığı belirtilerek iptal istemi reddedilmiştir.

13. SGK tarafından Mersin Üniversitesi Rektörlüğüne yazılan 12/8/2009 tarihli yazı ile yaşlılık aylığı almakta olup da Üniversite bünyesinde çalışmaya devam edenlerin bildirilmesi istenilmiştir. Rektörlüğün 14/9/2009 tarihli cevap yazısında başvurucunun öğretim görevlisi olarak çalıştığı bildirilmiştir.

14. SGK başvurucuya 1/1/2005-19/10/2009 tarihleri arasında toplam 36.711,96 TL yaşlılık aylığı ödemesi yapıldığını tespit etmiştir. Kurumun 20/11/2009 tarihli iç yazışması ile başvurucuya yaşlılık aylığı ödenmesinin durdurularak 1/1/2005-18/11/2009 tarihleri arasında ödenen aylıkların iadesi gerektiği bildirilmiştir.

15. SGK tarafından başvurucuya 10/12/2009 tarihli borç bildirme belgesi gönderilmiştir. Bu belgede başvurucunun36.711,96 TL borç ile bu borca ait 19/1/2010 tarihine kadar 8.381,03 TL işlemiş faiz borcu olmak üzere toplam 45.097,49 TL tutarında borcunun bulunduğu belirtilmiştir.

16. Başvurucu bunun üzerine aylık kesme işleminin iptali ve borçlu olmadığının tespiti istemleriyle SGK aleyhine 7/12/2009 tarihinde Mersin 2. İş Mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme 8/11/2012 tarihinde davanın kabulü ile başvurucunun borçlu olmadığının tespitine ve kurumun aylık kesme işleminin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun çalıştığı Üniversitenin özel bütçeli idare olduğuna vurgu yapılmıştır. Mahkemeye göre yaşlılık aylığı almakta olanların özel bütçeli kamu kurumlarında çalışmalarına kanunen bir engel bulunmamaktadır. Mahkeme ayrıca üniversitelerde ders verenler yönünden aylık kesme zorunluluğunun bulunmadığı gerekçesine de dayanmıştır.

17. Davalı SGK hükmü temyiz etmiştir. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin (Daire) 3/5/2013 tarihli ilamıyla hükmün bozulmasına karar verilmiştir. Bozma ilamında, herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik veya yaşlılık aylığı alanların, bu aylıkları kesilmeksizin kamu kurumlarında çalıştırılamayacaklarına dair düzenlemenin 1/1/2005 tarihinden başlamak suretiyle yürürlükte olduğu belirtilmiştir. Daire bu sebeple başvurucunun, uyuşmazlık konusu olmayan dava dışı kamu kurumunda dava konusu dönemde çalışmasının getirilen kanuni düzenlemelere aykırı olduğunu kabul etmiştir.

18. Bozma ilamına uyan Mahkeme, 22/10/2013 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda ayrıca başvurucudan alınmak üzere SGK yararına 4.288,21 TL tutarında vekâlet ücretine hükmedilmiştir.

19. Başvurucu bu arada 13/2/2011 tarihli ve 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun kapsamında yapılandırma talebinde bulunmuştur. 29/5/2013 tarihli yapılandırmaya göre ana parasının 44.927,43 TL olduğu belirtilen 51.666,54 TL'nin 18 eşit taksitte ve taksitlerin her biri 2.870,36 TL olmak üzere başvurucunun aylığından kesilmesi öngörülmüştür. Son taksit tarihi 31/3/2016 olarak belirlenmiştir.

20. Başvurucu ayrıca, davanın reddine ilişkin hükmü de temyiz etmiş ancak Dairenin 23/1/2014 tarihli ilamıyla hükmün düzeltilerek onanmasına karar verilmiştir. Onama ilamında, başvurucunun vekâlet ücreti dışındaki diğer temyiz itirazları reddedilmiştir. Daire, uyuşmazlığın niteliğine göre başvurucu aleyhine maktu vekâlet ücretine hükmedilebileceğini belirterek, vekâlet ücreti yönünden hükmü düzelterek onamıştır.

21. Nihai karar başvurucu vekiline 20/2/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

22. Başvurucu 17/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

23. 5277 sayılı Kanun'un 25. maddesinin (f) fıkrasının mülga ikinci paragrafı şöyledir:

"Herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik veya yaşlılık aylığı alanlar bu aylıkları kesilmeksizin; genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeler, fonlar, belediyeler, il özel idareleri,

belediyeler ve il özel idareleri tarafından kurulan birlik ve işletmeler, sosyal güvenlik kurumları, bütçeden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum, kurul, üst kurul ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmelerinde ve sermayesinin %50'sinden fazlası kamuya ait olan diğer ortaklıklarda herhangi bir kadro, pozisyon veya görevde çalıştırılamaz ve görev yapamazlar.

”

24. Anayasa Mahkemesinin 14/11/2006 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 28/12/2005 tarihli ve E.2005/146, K.2005/105 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

" Bu durumda, diğer yasalarla düzenlenmesi gereken konuların bütçe yasasıyla düzenlenmesi Anayasa'nın 87., 88., 89., 161. ve 162. maddelerine aykırılık oluşturduğundan itiraz konusu kuralların iptali gerekir.

VI-SONUÇ

28.12.2004 günlü, 5277 sayılı '2005 Malî Yılı Bütçe Kanunu'nun 25. maddesinin (f) fıkrasının ikinci ve üçüncü paragraflarının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, 28.12.2005 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi."

25. 5335 sayılı Kanun’un 29. maddesi şöyledir:

"...

c) 28.12.2004 tarihli ve 5277 sayılı Kanunun 25 inci maddesinin (f) fıkrası ile 30 uncu maddesi ve 37 nci maddesinin (e) ve (i) fıkraları,

...

Yürürlükten kaldırılmıştır."

26. 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesininikinci ve dördüncü fıkraları şöyledir:

“Herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik veya yaşlılık aylığı alanlar bu aylıkları kesilmeksizin; genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeler, fonlar, belediyeler, il özel idareleri, belediyeler ve il özel idareleri tarafından kurulan birlik ve işletmeler, sosyal güvenlik kurumları, bütçeden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum, kurul, üst kurul ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmelerinde ve sermayesinin %50'sinden fazlası kamuya ait olan diğer ortaklıklarda herhangi bir kadro, pozisyon veya görevde çalıştırılamaz ve görev yapamazlar.

Bu maddenin ikinci ve üçüncü fıkra hükümleri;

...

f) Yaş haddini aşmamış olmaları kaydıyla her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında ders ücreti karşılığı ders görevi verilenler (üniversitelerde ders ücreti karşılığı ders görevi verilenler hakkında yaş haddini aşmamış olmaları kaydı aranmaz.),

...

Hakkında uygulanmaz.

”

27. Anayasa Mahkemesinin 3/4/2007 tarihli ve E.2005/52, K.2007/35 sayılı kararınınilgili kısmı şöyledir:

"...

Dava konusu kural, emekli veya yaşlılık aylığı almakta olan kişinin kendini çalışma gücüne sahip görerek kendi isteği ile kuralda belirtilen yerlerde yeniden çalışmaya başlaması durumunda emekli aylığının kesilmesine ilişkindir.

Buna göre, kişinin sosyal güvenlik hakkı ortadan kaldırılmamakta ve emeklilik statüsü zarar görmemektedir. Kural, sadece belirtilen yerlerde çalışıldığı ve karşılığında gelir elde edildiği sürece emekli aylığının kesilmesini öngörmektedir. Bu durumda da sosyal güvenliğin sosyal riskler karşısında asgari yaşam düzeyinin sağlanması amacı ortadan kalkmamaktadır. Kişi, yaşlılık dolayısıyla çalışamama riski karşılığında sosyal güvenlik sisteminin sağladığı emekli veya yaşlılık aylığından, belirtilen kurumlarda çalışarak daha iyi bir yaşam elde etme düşüncesiyle kendi isteği ile vazgeçmektedir.

Anayasa'nın 49. maddesinde, çalışmanın herkesin hakkı ve ödevi olduğu belirtilmiş, Devlete, çalışanların yaşam düzeyini yükseltmek, çalışma yaşamını geliştirmek için çalışanları korumak, çalışmayı denetlemek ve işsizliği gidermeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli önlemleri almak ödevi verilmiştir. Devlet, kişinin çalışma hakkını kullanabilmesi için iş alanında gerekli önlemleri alacak ve sınırlamaları kaldırarak görevini yerine getirecek, birey de çalışarak topluma yük olmaktan kurtulacaktır.

Devletin herkese iş verme, herkesi işe yerleştirme zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak, Devlet olanakları ölçüsünde, yeterli örgütler kurarak iş bulmayı kolaylaştırıp sağlamak için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. İşsizliği önlemek amacıyla yapacağı çalışmalarla Devlet, öncelikle kamu sektöründe iş vermek yolunu izleyecek, bu nedenle de yasal düzenlemeler yapacaktır. Buna göre, Devlet işsizlere de iş imkanı sağlayacak istihdam tedbirlerini almak zorundadır. Sosyal güvenlik kurumlarından emekli veya yaşlılık aylığı almakta iken kendi isteği ile belirtilen yerlerde yeniden çalışmaya başlayanların emekli veya yaşlılık aylıkların kesilmesinin, özellikle öğrenimlerini tamamlayıp iş arayan gençlere iş bulma amacı dikkate alındığında daha büyük sorunların çözümüne yönelik düzenlemeler olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, sosyal güvenlik kurumundan emekli veya yaşlılık aylığı almakta olanların, kuralda sayılan kurum ve kuruluşlarda kendi istekleri ile yeniden çalışmaya başlamaları ve karşılığında aylık almaları nedeniyle, yaşlılık veya emekli aylıklarının kesilmesini öngören dava konusu kural, Anayasa'nın 2., 49. ve 60. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir."

28. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 96. maddesinin (a) ve (b) bendi şöyledir:

"Kurumca işverenlere, sigortalılara, isteğe bağlı sigortalılara gelir veya aylık almakta olanlara ve bunların hak sahiplerine, genel sağlık sigortalılarına ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilere, fazla veya yersiz olarak yapıldığı tespit edilen bu Kanun kapsamındaki her türlü ödemeler;

a) Kasıtlı veya kusurlu davranışlarından doğmuşsa, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla on yıllık sürede yapılan ödemeler, bu ödemelerin yapıldığı tarihlerden,

b) Kurumun hatalı işlemlerinden kaynaklanmışsa, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla

beş yıllık sürede yapılan ödemeler toplamı, ilgiliye tebliğ edildiği tarihten itibaren yirmidört ay içinde yapılacak ödemelerde faizsiz, yirmidört aylık sürenin dolduğu tarihten sonra yapılacak ödemelerde ise bu süre sonundan,

...

itibaren hesaplanacak olan kanunî faizi ile birlikte, ilgililerin Kurumdan alacağı varsa bu alacaklarından mahsup edilir, alacakları yoksa genel hükümlere göre geri alınır. "

B. Uluslararası Hukuk

29. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin kural olarak mülkiyeti edinme hakkını içermediğini kabul etmektedir (*Stec ve diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 65731/01-65900/01, 12/4/2006, § 53). Bununla birlikte AİHM, modern demokratik devletlerde birçok bireyin, yaşamlarını sürdürebilmek için hayatlarının tamamı ya da bir bölümünde sosyal güvenlik ve sosyal yardım ödemelerine bağımlı olduklarını belirtmektedir. AİHM bu sebeple birçok hukuk sisteminin, bireylerin belli bir derecede belirlilik ve güvenliğe ihtiyaç duyduklarını kabul ederek onlara birtakım imkânlar sağladığını ve bu çerçevede, öngörülen bazı koşulların yerine getirilmesi şartıyla bu bireylere çeşitli ödemeler yapılması yolunda hak tanıyan düzenlemelere yer verdiğini hatırlatmaktadır. AİHM bu bağlamda, ister önceden kişilerin katkı yapma şartına bağlı olsun ister olmasın, iç hukuka göre sosyal yardım alma hakkının bulunduğu durumlarda, bu ekonomik menfaatlerin 1 No.lu ek Protokol'ün 1. maddesi kapsamında olduğu sonucuna varmıştır (*Moskal/Polonya* , B. No: 10373/05, 15/9/2009, §§ 38-39).

30. AİHM'e göre mülkiyet hakkına konu bir menfaatin sonradan ortadan kaldırılması, en azından ortadan kaldırıldığı ana kadar bu menfaatin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında mülk olarak değerlendirilmesini engellemez (*Beyeler/İtalya* , B. No: 33202/96, 5/1/2000, § 105). Öte yandan AİHM, uyuşmazlık konusu menfaate hak kazanmanın şarta bağlandığı, ancak bu şartın yerine getirilmediği durumlarda ise söz konusu menfaatin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında mülk olarak değerlendirilemeyeceği görüşündedir (*Lihtenştayn Prensi Hans-Adam II/Almanya* [BD], B. No: 42527/98, 12/7/2011, §§ 82-83).

31. AİHM, sosyal güvenlik sisteminin düzenlenmesi ve bu kapsamda hangi yardımların veya ödemelerin yapılacağı ya da ne kadar yapılacağı hususunda devletlerin geniş bir takdir yetkileri olduğunu kabul etmektedir (*Stec ve diğerleri/Birleşik Krallık,* § 53). AİHM, sosyal adaletin önemine dikkat çekmekle birlikte bunun, kural olarak kamu makamlarının -kendi ihmallerinden kaynaklansa bile- hatalı işlemlerini geri almasına engel teşkil etmeyeceğinin altını çizmektedir. AİHM'e göre aksi karara varılması, haksız zenginleşme yasağına aykırılık oluşturur. Bu durum, aynı zamanda sosyal güvenlik sistemine katkı payı ödeyen ve özellikle katkı payı ödedikleri hâlde kanuni koşulları taşımamaları nedeniyle bundan yararlanamayan diğer bireylere haksızlık oluşturur. Son olarak bu durum sınırlı kamu kaynaklarının kamu yararına uygun olmayan alanlara harcanması sonucunu doğurur (*Moskal/Polonya* , § 73).

32. Öte yandan AİHM'e göre "iyi yönetişim ilkesi" kamu yararı kapsamında bir konu söz konusu olduğunda, kamu otoritelerinin uygun zamanda, uygun yöntemle ve her şeyden önce tutarlı olarak hareket etmesini gerektirir (*Beyeler/İtalya* , § 120). Bu bağlamda eski bir “yanlışlığı” düzeltme ihtiyacı, iyi niyetli kişilerin resmî mercilerin meşru işlemleri sonucu kazanılmış haklarına orantısız şekilde müdahale sonucuna da yol açmamalıdır (*Pincová ve Pinc/Çek Cumhuriyeti* , B. No: 36548/97, 5/11/2002, § 58; *Moskal/Polonya* , § 73).

33. AİHM, *Fabian/Macaristan* ([BD], B. No: 78117/13, 5/9/2017) kararında yaşlılık aylığının kesilmesinin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini kabul etmiştir. Ayrımcılık yasağı kapsamında mülkiyet hakkının değerlendirildiği bu başvuru, bir kamu kuruluşundan emekli olan başvurucunun yeniden çalışmaya başlaması nedeniyle yaşlılık aylığının kesilmesine ilişkindir. AİHM kararında özel ve kamu sektörlerinden emekli olanlar ile kamu sektöründen emekli olanların kendi aralarında farklı uygulama yapılarak kamu sektöründen emekli olan bazı kişilerin yaşlılık aylıklarından kesinti yapılmasının, müdahalenin taşıdığı meşru amaç dikkate alındığında ölçüsüz olmadığı sonucuna varılmıştır (*Fabian/Macaristan,* §§ 112-134).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Mahkemenin 5/10/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

35. Başvurucu özel sektörde uzun yıllar çalışarak primlerini ödemek suretiyle yaşlılık aylığına hak kazandığını, ancak yaşlılık aylığının oldukça düşük olması nedeniyle daha sonra 2001 yılında Üniversitede öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladığını belirtmiştir. Başvurucu göreve başladığı tarihten sonra yapılan kanun değişiklikleri sonucu yaşlılık aylığının kesildiğini ve 2005 ile 2009 yılları arasında ödenen yaşlılık aylıklarının da faiziyle birlikte geri istenildiğini ifade etmiştir. Hâlbuki başvurucu, mevcut kanunlara güvenerek çalışmaya başladığını ve yaşamını da buna göre idameettirdiğini öne sürmüştür. Başvurucuya göre yaşlılık aylığı kesilmeden öğretim elemanı olarak çalışması önünde kanunî bir engel de bulunmamaktadır. Başvurucu bu kapsamda, 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesinde üniversiteler için istisnai nitelikte bir hüküm getirilmiş olduğunu, ayrıca üniversitelerin "özel bütçeli idareler" kapsamında olduğunu belirtmiştir. Başvurucu sonuç olarak adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

36. Anayasa'nın 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

37. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan* , B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu mülkiyet hakkının ihlali iddiası yanında ayrıca adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Ancak başvurucunun yaşlılık aylığının kesilmesi ve daha önce ödenen yaşlılık aylıklarının da faiziyle birlikte geri istenilmesinden kaynaklanan şikâyetlerinin, özü itibarıyla mülkiyet hakkının ihlali iddiasına ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvurucunun söz konusu iddialarının mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

38. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

39. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında " *Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir."* denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda, mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikri hakların yanı sıra, icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (*Mahmut Duran ve diğerleri* , B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

40. Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı; mevcut mal, mülk ve ekonomik değerleri koruyan bir temel haktır. Kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı, bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun mülkiyet kavramı içinde değildir (*Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi* , B. No: 2012/636, 15/4/2014, § 36). Ayrıca gelecekte elde edileceği iddia edilen bir gelirin mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir (*Sultan Tokay ve diğerleri* , B. No: 2013/1122, 26/6/2014, § 42). Buna karşın mülkiyet hakkı, bireylere bir tür sosyal güvenlik ödemesi alma hakkı içermemekle birlikte, yürürlükteki mevzuatta, önceden prim ödeme şartıyla veya şartsız olarak sosyal yardım alma hakkı şeklinde bir ödeme yapılması öngörülmüş ise yargısal içtihatlara paralel olarak ilgili mevzuatın aradığı şartları yerine getiren bireyin mülkiyet hakkı kapsamına giren bir menfaatinin doğduğu kabul edilmelidir (*Hüseyin Remzi Polge,* B. No: 2013/2166, 25/6/2015 *,* § 36). Ayrıca mülkiyet hakkının belli şartlar altında ortadan kaldırılması, onun en azından ortadan kaldırılıncaya kadar "mülk" olarak kabul edilmesine engel teşkil etmez (*Bülent Akgül,* B. No: 2013/3391, 16/9/2015, § 56).

41. Somut olayda SGK tarafından başvurucunun yaşlılık aylığı tahsis talebi kabul edilerek başvurucuya 1/11/1998 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere aylık tahsisi yapılmıştır. Ancak başvurucunun almakta olduğu yaşlılık aylığı, başvurucunun Üniversitede öğretim görevlisi olarak çalışması nedeniyle 5277 ve 5335 sayılı Kanun hükümleri uyarınca kesilmiştir. SGK ayrıca başvurucuya 1/1/2005-18/11/2009 tarihleri arasına ilişkin olarak ödenen yaşlılık aylıklarının yasal faiziyle birlikte başvurucudan tahsili cihetine gidilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun almakta olduğu yaşlılık aylığının Anayasa'nın 35. maddesi bağlamında mülk olduğunun kabulü gerekir (AİHM kararları için bkz. §§ 29-33).

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

42. Anayasa’nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, semerelerinden yararlanma ve tasarruf etme olanağı veren bir haktır (*Mehmet Akdoğan ve Diğerleri,* B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin, mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması, mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan* , B. No: 2014/1546, 2/2/2017, §53).

43. Anayasa’nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle "mülkten barışçıl yararlanma hakkı"na yer verilmiş, ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenmekle, aynı zamanda "mülkten yoksun bırakma"nın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve

düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan* , §§ 55-58).

44. Somut olayda başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan iki ayrı müdahale bulunmaktadır. Bunlardan ilki, başvurucuya ödenmekte olan yaşlılık aylığının kesilmesidir. İkincisi ise başvurucuya daha önce ödenen yaşlılık aylıklarının yasal faiziyle birlikte tahsil edilmesidir.

45. Başvurucunun yeniden çalışmaya başlamasıyla yaşlılık aylığı kesilmekle birlikte, mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebilecek sosyal güvenlik yardımı bütünüyle ortadan kaldırılmamakta ve emeklilik statüsü zarar görmemektedir. Müdahaleyle sadece belirtilen yerlerde çalışıldığı ve karşılığında gelir elde edildiği sürece yaşlılık aylığının kesilmesi öngörülmektedir. Üstelik mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin türü belirlenirken sonucu yanında ayrıca müdahalenin amacının da dikkate alınması gerekmektedir. Buna göre başvurucunun yaşlılık aylığının kesilerek kanuna aykırı ödendiği tespit edilen sonraki yaşlılık aylıklarının tahsil edilmesi şeklindeki müdahale, mülkiyeti kaybettirme amacı taşımamaktadır. Sosyal güvenlik sisteminin korunması amacıyla kamu kurumlarında çalışanların emeklilik aylığı alması yasaklanarak bu alan düzenlenmiştir. Bu durumda, söz konusu müdahalenin "mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolü veya düzenlenmesi" biçimindeki üçüncü kural kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

i. Kanunilik

46. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gereği ifade edilmiştir. Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi de "hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğini" temel bir ilke olarak benimsemiştir (*Mehmet Arif Madenci* , B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 69).

47. Dolayısıyla Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine göre mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt, kanuna dayalı olma ölçütüdür.

48. Öte yandan kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu önceden öngörebilecekleri kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (*Necmiye Çiftçi ve diğerleri* , B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 56).

49. Başvuru konusu olayda ihtilaf konusu, başvurucunun özel bütçeli kuruluşlardan olan Üniversitede öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlaması nedeniyle kendisine ödenmekte olan yaşlılık aylığının kesilip kesilemeyeceği hususuna ilişkindir.

50. 5277 sayılı Kanun'un 25. maddesinin (f) fıkrasının mülga ikinci paragrafında, herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik veya yaşlılık aylığı alanların bu aylıkları kesilmeksizin genel bütçeye dâhil daireler ve katma bütçeli idareler ile maddede sayılan diğer kurum ve kuruluşlarda çalıştırılamayacakları ve görev yapamayacakları hüküm altına alınmıştır. Anayasa Mahkemesince bu hüküm iptal edilmekle birlikte 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesinin ikinci fıkrası ile aynı hükme yeniden yer verilmiştir. Bu hükmün Anayasa'ya aykırılığı talebi ise Anayasa Mahkemesinin 3/4/2007 tarihli ve E.2005/52, K.2007/35 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

51. Başvurucu ilk olarak, özel bütçeli idareler arasında sayılan üniversitelerin 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesi kapsamında olduğunu belirtmektedir. 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu 1/1/2005 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş olup bu Kanun ile "katma bütçe" kavramı kaldırılmış ve bunun yerine özel bütçeli idarelere yer verilmiştir. Daha önce katma bütçeli idareler arasında sayılan üniversiteler de anılan Kanun ile bu defa özel bütçeli idareler arasında sayılmıştır.

52. Başvurucu ayrıca bu maddenin dördüncü fıkrasının (f) bendine göre yaşlılık aylığının kesilemeyeceğini belirtmektedir. Ancak başvurucu, bu maddeye göre yalnızca ders ücreti karşılığı ders görevi verilen kişilerden olduğunu belirtir herhangi bir bilgi veya belge ibraz etmemiştir. Başvuru formu ve eklerinden anlaşıldığı kadarıyla başvurucu salt ders ücreti karşılığı ders görevi veren kişilerden olmayıp üniversitede sözleşmeli öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır.

53. Kaldı ki bireysel başvurunun ikincil doğası gereği Anayasa Mahkemesinin görevi, sosyal güvenlik hukukuna ilişkin olguların değerlendirilmesi ve buna ilişkin hukuk kurallarının yorumlanması değildir. Bu görev, esas itibarıyla derece mahkemelerine ait olup bu kapsamda delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması açık bir keyfîliğe veya bariz bir takdir hatasına yol açılmadığı sürece derece mahkemelerinin takdirindedir.

54. Somut olayda ise başvurucu ihlal iddiasına konu iddialarını derece mahkemeleri önünde de dile getirmiştir. Ancak Dairenin 3/5/2013 tarihli bozma ilamında, maddenin dördüncü fıkrasında belirtilen istisnaî koşulların somut olayda gerçekleşmediği belirtilmiş ve başvurucunun dava konusu dönemde yaptığı çalışmaların 5277 ve 5335 sayılı Kanunlar kapsamında olduğu kabul edilmiştir. İlk derece mahkemesi de bozma ilamına uymuş ve davanın reddine karar vermiştir. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahale, 5277 ve 5335 sayılı Kanun hükümlerine dayanmaktadır. Bu Kanun hükümlerinin ise belirli,ulaşılabilir ve öngörülebilir olduğu açık olduğundan müdahalenin kanunî bir dayanağı bulunmaktadır.

ii. Meşru Amaç

55. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunması gerekmektedir.

56. Kamu yararı, doğası gereği geniş bir kavramdır. Yasama ve yürütme organları toplumun ihtiyaçlarını dikkate alarak neyin kamu yararına olduğunu belirlemede geniş bir takdir yetkisine sahiptir. Kamu yararı konusunda bir uyuşmazlığın çıkması hâlinde ise uzmanlaşmış ilk derece ve temyiz yargılaması yapan mahkemelerin uyuşmazlığı çözmek konusunda daha iyi konumda oldukları açıktır. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemesinde kararların açıkça dayanaktan yoksun veya keyfî olduğu anlaşılmadıkça yetkili kamu organlarının kamu yararı tespiti konusundaki takdirine müdahalesi söz konusu olamaz. Müdahalenin kamu yararına uygun olmadığını ispat yükümlülüğü, bunu iddia edene aittir (*Mehmet Akdoğan ve diğerleri,* §§ 34-36).

57. Anayasa'nın 5. maddesinde kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Anayasa'nın 49. maddesine göre devlet, çalışanların yaşam düzeyini yükseltmek, çalışma yaşamını geliştirmek için çalışanları korumak, çalışmayı denetlemek ve işsizliği gidermeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli önlemleri almakla yükümlü tutulmuştur. Anayasa'nın 60. maddesinde ise devletin sosyal güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alma ve teşkilatı kurma yükümlülüğü mevcuttur.

58. Devletin iktisadi ve sosyal ödevlerine bir sınır çizen Anayasa'nın 65. maddesinde ise devletin, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getireceği ifade edilmiştir. Bu maddenin gerekçesinde, mali kaynakların yeterliğinin "Devletin kaynaklarını zorlamadan tabii bir sınır" olduğu vurgulanmaktadır. Gerekçede, bu kaynakların zorlanması durumunda ekonomik istikrarın bozulacağı, bunun da en fazla bu haklardan yararlananlara zarar vereceği ifade edilmektedir. Anayasa koyucu, Anayasa'nın sosyal ve ekonomik hakların kişilere bir "talep hakkı" vermekten ziyade, devlete mali gücüyle sınırlı bir "ödev" yüklediğini belirtmiştir. Nitekim 65. maddenin gerekçesine göre madde, hiç kimseye devletten sosyal ve ekonomik hakları gerçekleştirmesini isteme hakkı vermediğini, bu hakların devlete yüklenen ödevlerden ibaret olduğunu belirlemektedir.

59. Devletin mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde sosyal güvenliği sağlayacak tedbirleri kurma yükümlülüğü, kamu kaynakları yanında sistemden yararlanacak bireylerin katkılarını da gerektirir. Sosyal güvenlik sistemine yapılan bu mali transferlerin doğru ve etkin bir şekilde yönetiminde kamu yararının bulunduğu kuşkusuzdur. Öte yandan devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında çalışma hayatına müdahale ederek istihdam seviyesinin yükseltilmesini ve işsizliği azaltılmasını sağlayacak tedbirleri alabileceğinde de şüphe bulunmamaktadır. Genç nüfusun kamuda istihdamının artırılmasını sağlamak için sosyal güvenlik hakkı kazanmış kişilerin yeniden kamu sektöründe çalışmaya karar vermeleri durumunda sosyal güvenlik hakkı kapsamında yapılan ödemelerden çalıştıkları süre boyunca yararlanamayacaklarının öngörülmesi sınırlı kamu kaynaklarının etkin bir biçimde yönetiminin ve kullanımının bir tezahürüdür. Bu yolla devlet, çalışma hayatını geliştirme ve çalışanlar ile işsizleri koruma yükümlülüğü ile sosyal güvenlik sisteminin etkin bir biçimde işlemesini sağlayacak tedbirleri alma yükümlülüğü arasında bir dengelemeye gitmekte, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek sınırlı mali kaynakların toplumun huzur ve refahını sağlayacak şekilde kullanılmasını sağlamak için bir tedbir almakta ve nihayet kamu yararının gerçekleştirilmesini hedeflemektedir. Bu durumda, başvuruya konu müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacı içerdiği anlaşılmaktadır.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

60. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenilen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

61. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi gereği, kişilerin mülkiyet haklarına getirilen sınırlamanın hakkın özüne dokunmaması ve ulaşılmak istenen kamu yararı ile bireyin sınırlandırılan hakkı arasında adil bir dengenin kurulması gerekir. Bu adil denge, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle bireye, şahsi olarak aşırı ve olağandışı bir külfetin yüklenmesi durumunda bozulmuş olur. Müdahalenin ölçülülüğünü değerlendirirken Anayasa Mahkemesi, bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini ve diğer taraftan müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını da gözönünde tutarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır.

62. Diğer taraftan "iyi yönetişim" ilkesi, kamu yararı kapsamında bir konu söz konusu olduğunda kamu otoritelerinin uygun zamanda uygun yöntemle ve her şeyden önce tutarlı olarak hareket etmelerini gerektirir (*Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım* , B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 68).

63. Kamu idarelerinin de zaman zaman hatalı işlem yapmaları olağan kabul edilmelidir. İdarelerin bu

hatalı işlemlerinden dönmeleri ve doğru işlem tesis etmeleri görevlerinin gereğidir. Bununla birlikte hatalı işlemin düzeltilmesinde muhatabı olan kişi üzerinde aşırı bir yüke sebep olunmamalıdır. İdarenin hatalı işleminden kaynaklanan mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olup olmadığının tespitinde; hatalı işlemde idarenin payı, idarenin hatalı işlem karşısındaki tutumu, işlemin fark edilmesinde geçen süre, hatalı işlemin düzeltilmesinde takip edilen yöntem ile hatanın sorumluluğunu paylaştırma ve muhataba ceza uygulanması gibi hususların değerlendirilmesi gerekmektedir (*Kırca Mühendislik İnş. Turz. Tic. ve San. A.Ş.* , B. No: 2014/6241, 29/9/2016, § 75).

64. Bütün bu değerlendirmeler çerçevesinde hatalı idari işlemin oluşmasında idarenin kendisinin de payının bulunduğu durumlarda farklı bir ölçülülük yaklaşımının benimsenmesi ve başvurucu üzerinde aşırı ve orantısız bir yüke sebep olunup olunmadığının tespit edilmesi gerekir (*Tevfik Baltacı* , B. No: 2013/8074, 9/3/2016, § 76). Özellikle hatanın önemli ölçüde idarelerden kaynaklandığı durumlarda muhatap üzerindeki yük konusunda daha hassas olunması gerekir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

65. Başvuru konusu olayda başvurucuya 1/11/1998 tarihinde yaşlılık aylığı bağlanmıştır. Başvurucu, yaşlılık aylığı almaya başladıktan sonra tekrar çalışmaya başlamış ve 27/11/2001 tarihinden itibaren Üniversitede öğretim görevlisi olarak çalışmaya devam etmiştir. SGK tarafından, yaşlılık aylığı bağlandığı tarihten sonra tekrar çalışmaya başladığı dönemde de başvurucuya yaşlılık aylığı ödenmesi sürdürülmüştür. Başvurucunun Üniversitede çalıştığının SGK tarafından 14/9/2009 tarihinde tespiti üzerine, 2009 yılı Kasım ayından itibaren yaşlılık aylığı ödemeleri durdurulmuştur. Ayrıca, düzenlemenin yürürlüğe girdiği 1/1/2005 ile başvurucunun çalıştığının SGK'ca tespit edildiği 19/10/2009 tarihleri arasında yapılan toplam 36.711,96 TL yaşlılık aylığı ile 8.381,03 TL yasal faizin tahsili amacıyla başvurucuya borç bildirimi belgesi gönderilmiştir. Başvurucu bu işlemin iptali ve borçlu olmadığının tespiti istemiyle dava açmış ancak yargılama sonucunda Mahkemenin 22/10/2013 tarihli kararı ile davanın reddinehükmedilmiştir. Başvurucu tarafından temyiz edilen hüküm Dairece 23/1/2014 tarihinde vekâlet ücreti yönünden düzeltilmek suretiyle onanmıştır.

66. Başvurucu 6111 sayılı Kanun kapsamında yapılandırma talebinde bulunmuştur. Bu yapılandırma çerçevesinde ana parasının 44.927,43 TL olduğu belirtilen toplam 51.666,54 TL tutarındaki borcun 18 eşit taksitte ve taksitlerin her biri 2.870,36 TL olmak üzere başvurucunun aylığından kesilmesi öngörülmüştür.

67. Öncelikle başvurucunun yaşlılık aylığının kesilmesi suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Somut olayda yaşlılık aylığı almakta olan başvurucunun kendini çalışma gücüne sahip görerek kendi isteği ile kanunda belirtilen yerlerde yeniden çalışmaya başlaması nedeniyle yaşlılık aylığı kesilmiştir. Buna göre başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebilecek sosyal güvenlik yardımı bütünüyle ortadan kaldırılmamakta ve emeklilik statüsü zarar görmemektedir. Müdahaleyle sadece belirtilen yerlerde çalışıldığı ve karşılığında gelir elde edildiği sürece yaşlılık aylığının kesilmesi öngörülmektedir. Bu durumda, başvurucunun elde ettiği sosyal güvenlik hakkı çerçevesinde sosyal riskler karşısında asgari yaşam düzeyinin sağlanması amacı ortadan kalkmamaktadır. Buna göre Anayasa Mahkemesinin yukarıda değinilen kararında da ifade edildiği üzere (bkz. § 27)başvurucu, yaşlılık dolayısıyla çalışamama riski karşılığında sosyal güvenlik sisteminin sağladığı yaşlılık aylığından, belirtilen kurumlarda çalışarak daha iyi bir yaşam elde etme düşüncesiyle kendi isteği ile vazgeçmektedir.

68. Ayrıca müdahalenin dayandığı kanun hükmünün, kamu ve özel sektör ayrımı yapılmaksızın yaşlılık veya emeklilik aylığı alanların tamamını kapsadığı ve bu düzenlemenin öngörülemez ve keyfî bir nitelik de taşımadığı açıktır. Ayrıca müdahalenin özellikle gençlerin işsizliği sorununa çözüm bulma ve istihdamın

sağlanması şeklindeki meşru amacının dayandığı kamu yararının ağırlığı da dikkate alınmalıdır. Dolayısıyla başvurucunun yeniden çalışmaya başlaması nedeniyle yaşlılık aylığının kesilmesi yönündeki müdahalenin, içerdiği meşru amacın dayandığı kamu yararı ile karşılaştırıldığında, başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağandışıbir külfet yüklemediği değerlendirilmiştir.

69. Öte yandan başvurucunun yaşlılık aylığının kesilmesiyle yetinilmemiş, ayrıca SGK tarafından 1/1/2005 tarihinden sonra yersiz olarak ödendiği anlaşılan yaşlılık aylıklarının da kanuni faizi ile birlikte tahsili yoluna gidilmiştir. Başvurucu bu işlemin de ölçülü olmadığını şikâyet etmektedir. Dolayısıyla bu şikâyet yönünden de ölçülülük değerlendirmesi yapılmalıdır.

70. Kanunu bilmemek mazeret sayılamayacağından başvurucunun, 5277 sayılı Kanun'un 25. maddesinin (f) fıkrasının ikinci paragrafı ile 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesinin yürürlüğe girmesinden sonra kendisine yapılan ödemelerin hukuka aykırı olduğunu bilmesi gerekmektedir. Anılan düzenlemenin yürürlüğe girdiği 1/1/2005 tarihinden sonra kendisine yaşlılık aylığı ödenmeye devam edilmesi durumunda bunu idareye bildirmesi "iyi niyet" ilkesinin bir gereğidir. Söz konusu düzenlemelere rağmen başvurucunun bu tarihten sonra yapılan yaşlılık aylığı ödemelerini hiçbir uyarıda bulunmaksızın kabul etmeye devam etmesi iyiniyetli bir bireyden beklenebilecek bir davranış değildir. Dolayısıyla başvurucunun kusurlu bulunduğu açıktır (*Uğur Ziyaretli* , B. No: 2014/5724, 15/2/2017, § 71).

71. Kamu makamlarının tutumları yönünden ise ilk olarak bir kamu kuruluşu olan Üniversitenin başvurucunun çalışmaya başladığını SGK'ya bildirme yükümlülüğü bulunmaktadır. Ayrıca iyi yönetişim ilkesi uyarınca SGK'nın da başvurucunun 1/1/2005 tarihinde hâlen çalışmaya devam edip etmediğini araştırma yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak SGK'nın bu yükümlülüğünün ifası hususunda gerekli özeni göstermediği görülmektedir.

72. Görüldüğü üzere, başvurucunun kusurlu davranışının yanında, idarelerin de gerek işleyişlerindeki aksaklıklarından gerekse ihmalkâr tutumlarından kaynaklanan kusurlarının bulunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden sonucun ortaya çıkmasında idarenin hatalı davranışlarının katkısının da bulunduğu söylenebilir (*Uğur Ziyaretli* , § 73).

73. Başvurucuya ödenen yaşlılık aylığının yersiz olduğunun tespit edilmesinde geçen dört yıl on bir aylık süre oldukça uzundur. Bu süre boyunca başvurucuya ödenmeye devam eden yaşlılık aylığının kesilmesini sağlamak amacıyla başvurucunun görev yaptığı kurum ile SGK arasında herhangi bir iletişimin kurulmadığı gözlemlenmiştir. Ayrıca başvurucunun durumunu tespit etmek için derin bir araştırmaya ihtiyaç olmadığı da açıktır. Bu durum, idari işlev gören ayrı hukuksal statülere bağlı değişik kurum ve kuruluşların bir bütün oluşturduğunu ifade eden idarenin bütünlüğü ilkesi ile bağdaşmamaktadır (*Uğur Ziyaretli* , § 74).

74. 5510 sayılı Kanun'un 96. maddesinin (a) ve (b) bendinde SGK tarafından fazla veya yersiz ödeme yapıldığının tespit edilmesi hâlinde bu ödemelerin geri alınacağı düzenlenmiştir. Anılan maddenin (a) bendinde; yersiz ödemenin kişilerin kasıtlı veya kusurlu davranışlarından doğması durumunda, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla on yıllık sürede, ödeme tarihinden itibaren hesaplanan kanuni faizi ile birlikte geri alınacağı hüküm altına alınmıştır. Bununla birlikte maddenin (b) bendinde; fazla veya yersiz ödemenin kurumun hatalı işleminden kaynaklanması hâlinde, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla beş yıllık sürede yapılan ödemeler toplamının ilgiliye tebliğ edildiği tarihten itibaren yirmi dört ay içerisinde ödenmesi durumunda faizsiz olarak tahsil edileceği belirtilmiş, bu sürenin geçmesinden sonra yapılacak ödemeler bakımından ise yirmi dört aylık sürenin sonundan itibaren hesaplanan kanuni faizi ile geri alınacağı ifade edilmiştir (bkz. § 28).

75. Somut olayda idarece hatalı olarak ödendiği tespit edilen anapara tutarının iadesinin talep edilebileceği hususunda kuşku bulunmamaktadır. Aksi durumun başvurucunun sebepsiz zenginleşmesine yol açabileceği ve sosyal adaletle bağdaşmayacağı açıktır. Buna karşın alacağın başvurucudan tahsilindeki yöntem önem arz etmektedir. Olayda, başvurucuya ödenen 36.711,96 TL yaşlılık aylıklarının yanında önce 8.381,03 TL kanuni faizin talep edildiği, 6111 sayılı Kanun kapsamında yapılandırmanın ardından ise belirtilen anapara dışında 14.954,58 TL tutarında bir ödemenin talep edildiği görülmektedir. Davalı idarelerin de kusurunun bulunduğu gözetildiğinde başvurucunun, anaparanın yanında 14.954,58 TL tutarındaki faiz yükünün tamamını ödemekle yükümlü kılınması, başvurucunun kusurlu davranışıyla orantısız bir külfet yüklenmesi sonucunu doğurmaktadır. Hâlbuki 5510 sayılı Kanun'un 96. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde bu ölçülülüğü sağlayabilecek bir düzenlemenin mevcut olduğu görülmektedir. Anılan maddeye göre fazla veya yersiz olarak yapılan ödemelerin kurumun hatalı işlemlerinden kaynaklanması durumunda, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla beş yıllık sürede yapılan ödemeler toplamının; ilgiliye tebliğ edildiği tarihten itibaren yirmi dört ay içinde yapılacak ödemelerde faizsiz, yirmi dörtaylık sürenin dolduğu tarihten sonra yapılacak ödemelerde ise bu süre sonundan itibaren hesaplanacak olan kanunî faizi ile birlikte geri alınacağı düzenlenmiştir.

76. Sonuç olarak başvurucunun yeniden çalışmaya başlaması nedeniyle yaşlılık aylığının kesilmesi yönündeki müdahalenin, içerdiği meşru amacın dayandığı kamu yararı ile karşılaştırıldığında ölçülü olduğu değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, başvurucuya yersiz olarak fazladan ödendiği anlaşılan yaşlılık aylıklarının yasal faizi ile birlikte tahsil edilmesinin, özellikle kamu makamlarının kusurunun ağırlığı da gözetildiğinde, başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediği, bu sebeple söz konusu müdahaleyle kamunun yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi benzer diğer başvurularda da aynı sonuca varmıştır (*Uğur Ziyaretli* , §§ 40-79; *Tevfik Baltacı* , §§ 36-80).

77. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

78. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir.

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

79. Başvurucu yaşlılık aylığının yeniden bağlanması ve SGK'ya olan borcunun kaldırılması, ayrıca ödediği taksitlerin iade edilmesi talebinde bulunmuştur.

80. İnceleme sonucunda idarenin hatalı işlemi üzerine yersiz ödendiği tespit edilen alacak tutarının, idarenin kusuru bulunduğu hâlde kanunî faiziyle birlikte tamamıyla başvurucudan tahsil edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

81. Mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan, yapılacak yeniden yargılamada başvurucu ile idarenin kusur durumları ve 5510 sayılı Kanun'un 96. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendindeki düzenleme de gözetilerek yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin Mersin 2. İş Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

82. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mersin 2. İş Mahkemesine (E.2013/357, K.2013/625) GÖNDERİLMESİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/10/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.